

Toekomstbeelden ouderenzorg 2030

Gertrude van Driesten
Kees Wessels

Auteurs

Gertrude van Driesten
Kees Wessels

Ontwerp

Leonie Lous
Andju Soekhai

In opdracht van

De Argumentenfabriek

© 2021

www.argumentenfabriek.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Uitgangspunten bij de toekomstbeelden ouderenzorg	7
De vier toekomstbeelden in een oogopslag	8
Toekomstbeeld 'De ondersteunde'	10
Toekomstbeeld 'De regisseur'	12
Toekomstbeeld 'De verzorgde'	14
Toekomstbeeld 'De verpleegde'	16
Voorstellen voor acties	18
Tot slot	22

Voorwoord

Toekomstbestendige ouderenzorg vraagt nu om samenwerken en vernieuwen

In 2018 verscheen het Pact voor de Ouderenzorg, in juni 2020 was er het REIS-advies van de commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen. Begin van het jaar 2021 startte het ministerie van VWS een consultatie over de toekomst van de ouderenzorg. Eén ding is zeker; de toekomst van de ouderenzorg vormt één van de grootste uitdagingen. We staan aan de vooravond van een revolutie waarbij (toekomstige) ouderen en hun netwerk verwachten dat wij de zorg echt om hen heen organiseren, kwalitatief goed, transparant en toegankelijk.

Als Coöperatie VGZ werken we iedere dag aan een gezonder Nederland en toekomstbestendige zorg. Vragen die wat ons betreft bij ouderenzorg centraal moeten staan: *Hoé* willen ouderen zorg en ondersteuning krijgen (aanbod)? *Wáár* willen ze dit krijgen (wonen)? Van wie en in welke vorm krijgen ze deze zorg en ondersteuning (informeel/ formeel en technologische innovatie)? En wat zijn de bijbehorende *financiële consequenties* voor zowel de ouderen zelf als de maatschappij?

Een brede maatschappelijke vraag waarbij veel partijen betrokken zijn. Onze oproep aan iedereen: laten we de gezondheids- en zorgketens als ecosystemen benaderen en samen vernieuwen. Domeinoverstijgende, naadloze patiëntreizen, met onze leden centraal. Als VGZ geloven we op die manier ouderen te kunnen helpen aan verrassend gemakkelijke oplossingen. Natuurlijk gebaseerd op de principes van zinnige zorg.

Over dit alles hebben we nagedacht met een groep deskundigen die samen de Denktank Toekomstbeelden Ouderenzorg vormden. De leden van de denktank spelen allemaal een belangrijke rol in de transitie. De onderlinge verbinding die ontstond tijdens de werksessies zorgde ervoor dat er over de grenzen van de eigen verantwoordelijkheid heen gekeken werd.

Er ligt nu een rapport dat bedoeld is om te prikkelen en aan te zetten tot vernieuwing en samenwerking. Een impuls voor het broodnodige debat. Voor ons houdt het hier niet op. Wij zullen in onze netwerken dit debat actief voeren, stimuleren en helpen vormgeven. Zo werken we samen aan de ouderenzorg van de toekomst.

Karien van Gennip
Voorzitter Raad van bestuur, VGZ

Uitgangspunten bij de toekomstbeelden ouderenzorg

Keer op keer verschijnen alarmerende rapporten en berichten in de media over dat ouderenzorg in de nabije toekomst 'niet meer houdbaar is'.

We zetten hier een aantal onderliggende trends op een rij, afkomstig uit rapporten van het Sociaal Cultureel Planbureau, het RIVM, het Planbureau voor de Leefomgeving en ActiZ:

- Nederland telt in 2030 ruim twee miljoen 75-plussers, 720 duizend meer dan in 2020.
- Ruim 90 procent van de 75-plussers lijdt aan chronische ziekte(n), bij twee derde van hen gaat het om drie of meer ziekten.
- Het aantal thuiswonende 75-plussers stijgt van 1,2 miljoen in 2015 naar 2,5 miljoen in 2040.
- Steeds meer mensen hebben mantelzorg nodig, hun aantal stijgt van 230 duizend in 2018 naar 390 duizend in 2040.
- Het aantal beschikbare mantelzorgers neemt af, door vergrijzing en doordat zij minder tijd beschikbaar hebben voor mantelzorg.
- In 2040 zijn er 700 duizend werkenden in de ouderenzorg nodig, het dubbele van het aantal in 2020.
- In 2040 zijn 30 duizend tot 80 duizend extra plaatsen in verpleeghuizen nodig, vergeleken met de 142 duizend in 2020.
- In de Randstad wonen meer dan 140 duizend 65-plussers in een woning die nagenoeg niet aan te passen is aan veranderende behoefte door ouderdom.

Veel meer 75-plussers, minder mantelzorgers, onvoldoende zorgpersoneel, te weinig geschikte woningen en verpleeghuisplekken: het mag duidelijk zijn dat er wat moet gebeuren. Hoe zou goede ouderenzorg – gegeven voornoemde uitdagingen – er in 2030 uit kunnen zien? En wat is er voor nodig om daar te komen?

Dat laten we in dit boekje zien aan de hand van vier Toekomstbeelden. Bij het maken van de Toekomstbeelden hanteerden we de volgende uitgangspunten

- We schetsen beelden voor 'goede ouderenzorg in 2030'. Hierin staat voorop dat de wensen van de oudere zoveel mogelijk leidend zijn bij de zorg die hij/zij krijgt, maar waarin maatschappelijke en politieke keuzes én iemands persoonlijke omstandigheden bepalen hoe de ouderenzorg er voor hem/haar uit zal zien.
- We schetsen invoelbare en realistische beelden, waar we als samenleving naartoe kunnen werken zonder grootscheepse wet- of stelselwijzigingen.
- We vullen de beelden in aan de hand van beïnvloedbare (endogene) factoren, zoals de keuze voor wie de zorg verleent en waar de oudere woont. Niet-beïnvloedbare (exogene) factoren zoals vergrijzing beschouwen we als een gegeven.
- Onder 'oudere' verstaan we de 75-jarige die zorg of hulp nodig heeft vanwege ouderdom.
- We schetsen beelden die naast elkaar zullen bestaan. We spreken ons niet uit over de wenselijkheid van een of meer van deze beelden.

Hoe de Toekomstbeelden tot stand zijn gekomen en wie hebben meegedacht, lichten we toe op pagina 20-22.

De vier beelden (pagina 9) en acties om die beelden mogelijk te maken (pagina 18) zijn bedoeld als aanjager voor het debat over ouderenzorg. Het biedt de oudere (in spe), zorgaanbieders, politici, beleidsmakers, zorginkopers, woningbouwcorporaties, onderwijsinstellingen en overheden handvat voor het gesprek.

Omwille van de leesbaarheid hebben we het verder over 'hij' in plaats van hij/zij. Overal waar mantelzorger staat, kan ook wettelijke vertegenwoordiger worden gelezen.

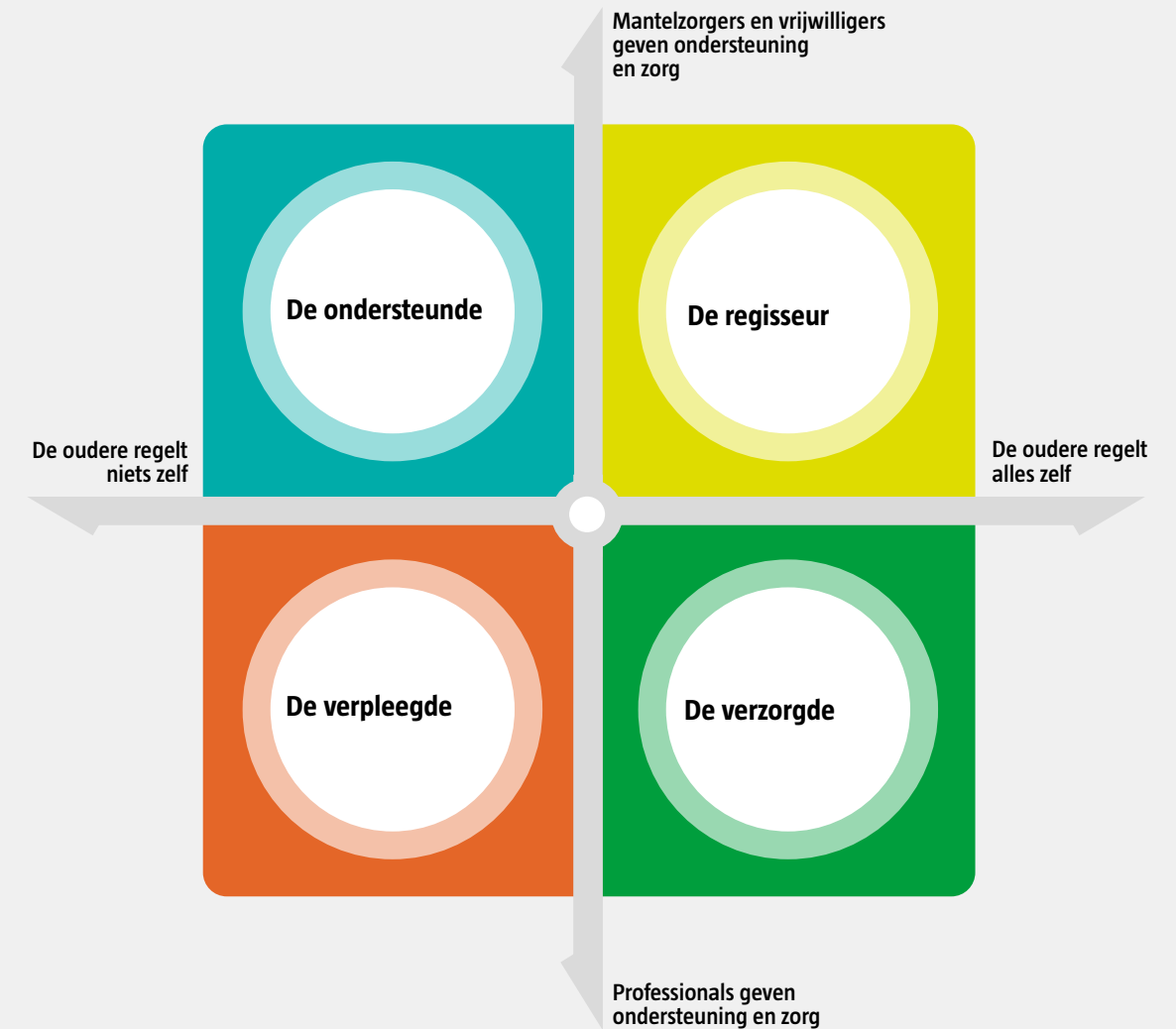
De vier toekomstbeelden in een oogopslag

De afbeelding hiernaast toont vier Toekomstbeelden voor goede ouderenzorg in 2030. De beelden verschillen in de mate waarin de oudere de benodigde zorg en ondersteuning zelf kan regelen en wie deze zorg en ondersteuning verleent.

Alle vier de beelden zullen in 2030 vóórkomen. Hoeveel ouderen zich in een bepaald beeld bevinden in 2030 is niet alleen afhankelijk van persoonlijke omstandigheden van de oudere, maar ook van maatschappelijke en politieke keuzes.

De toekomstbeelden geven veranderende richtingen aan voor ouderenzorg ten opzichte van de situatie in 2021. De situatie beschrijven we als een wereld die uitgaat van "Ik – als oudere – zorg voor mezelf en krijg zo mogelijk hulp uit mijn netwerk. Als dit niet voldoende is, krijg ik ondersteuning en zorg van zorgprofessionals."

Wat zijn de toekomstbeelden voor zorg en ondersteuning aan hulpbehoevende ouderen in 2030?

De ondersteunde

"Mantelzorgers helpen en regelen informele zorg voor mij"

Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Mijn mantelzorgers regelen alles voor me, omdat ik dat zelf niet kan. Mantelzorgers en vrijwilligers helpen me met alles wat ik nodig heb. Als professionele hulp noodzakelijk is, krijg ik deze tijdelijk totdat mijn mantelzorgers en vrijwilligers deze taak over kunnen nemen.

De regisseur

"Ik zorg zoveel mogelijk voor mezelf, met hulp van mantelzorgers en vrijwilligers"

Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Mantelzorgers, vrijwilligers en mensen uit de wijk ondersteunen mij. Ik regel zelf wie mij met wat en wanneer helpt. Ik heb een sociaal netwerk opgebouwd. Als professionele hulp noodzakelijk is, krijg ik deze tijdelijk totdat mijn mantelzorgers, vrijwilligers of wijkgenoten deze taak over kunnen nemen.

De verzorgde

"Ik zorg zoveel mogelijk voor mezelf, met hulp van professionals"

Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Ik ben (grotendeels) afhankelijk van professionele zorg, omdat ik veel (complexe) zorg nodig heb. Met behulp van zorgprofessionals lukt het me nog wel om zelfstandig thuis te wonen. Ik regel zelf wie en wanneer mij de benodigde zorg verleent.

De verpleegde

"Professionals regelen en verlenen mij gespecialiseerde zorg"

Ik ben 24 uur per dag afhankelijk van professionele zorg en ondersteuning. Ik kan de zorg die ik nodig heb niet (meer) zelf regelen. Ook met hulp van mantelzorgers, vrijwilligers en professionals kan ik niet meer zelfstandig wonen. De zorg die ik nodig heb, is daarvoor te intensief of te complex.

Toekomstbeeld 'De ondersteunde'

Wat is er nodig om meer ouderenzorg mogelijk te maken op basis van dit beeld, vergeleken met de situatie in 2021?

- Meer inzet van mantelzorgers en vrijwilligers.
- Meer inzet van technologie die de mantelzorgers en de oudere ondersteunt.
- Meer levensloopbestendige en mantelzorgwoningen.
- Eenvoudigere regelgeving voor het aanvragen van zorg door mantelzorgers.
- Meer (h)erkenning voor de wensen van ouderen bij mantelzorgers en vrijwilligers.

Wat zijn kenmerken van de zorg en ondersteuning in het beeld 'De ondersteunde'?

Leidend principe

"Mantelzorgers helpen en regelen informele zorg voor mij"
Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Mijn mantelzorgers regelen alles voor me, omdat ik dat zelf niet kan. Mantelzorgers en vrijwilligers helpen me met alles wat ik nodig heb. Als professionele hulp noodzakelijk is, krijg ik deze tijdelijk totdat mijn mantelzorgers en vrijwilligers deze taak over kunnen nemen."

- De oudere heeft zorg en ondersteuning nodig, die het informele netwerk kan verlenen.
- De oudere kan of wil niet zelf de benodigde zorg en ondersteuning regelen.
- Mantelzorgers regelen en verlenen samen met vrijwilligers de benodigde zorg en ondersteuning.
- Professionele zorg wordt alleen (tijdelijk) ingezet, totdat het informele netwerk het kan overnemen.

Technologie

- Mantelzorgers regelen technologie, die de wensen en behoefte van de oudere vervult.
- Mantelzorgers kunnen omgaan met technologie die de oudere helpt zo zelfstandig mogelijk te leven.
- Mantelzorgers gebruiken technologie om de zorg rond de oudere te organiseren en af te stemmen.

Sociale vaardigheid

- Mantelzorgers en vrijwilligers zijn getraind de oudere zo zelfstandig mogelijk te laten leven en hen hierin te ondersteunen.
- Mantelzorgers weten een informeel netwerk rond de oudere op te bouwen en te onderhouden.

Toegang tot zorg

- Mantelzorgers krijgen zonodig hulp van een ervaringskundige vrijwilliger bij het regelen van zorg en ondersteuning.
- Mantelzorgers regelen benodigde (professionele) zorg en ondersteuning via één (digitaal) loket.

Woonplek

- De oudere woont zelfstandig (in zijn eigen woning).
- De oudere woont in bij, of op het terrein van, zijn mantelzorgers.

Zelf betalen

- De oudere bepaalt zelf of hij zijn mantelzorgers en vrijwilligers een vergoeding betaalt.
- De oudere betaalt niets voor de tijdelijke inzet van professionals gedurende de eerste drie maanden.
- De oudere betaalt na drie maanden een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage voor professionele zorg.
- De oudere betaalt zelf voor zijn woning of verblijf.
- De oudere betaalt zelf voor aanpassingen aan zijn eigen woning.

Toekomstbeeld 'De regisseur'

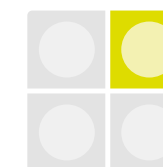
Wat is er nodig om meer ouderenzorg mogelijk te maken op basis van dit beeld vergeleken met de situatie in 2021?

- Meer aandacht voor het onderhouden van een sociaal netwerk door ouderen.
- Meer inzet van mantelzorgers en vrijwilligers, maar minder dan in het beeld 'De ondersteunde'.
- Meer inzet van technologie die de oudere en het informele netwerk ondersteunt.
- Meer trainingsmogelijkheden en begeleiding van de oudere bij het gebruik van technologie.
- Meer levensloopbestendige woningen en woonvormen die geschikt zijn voor ouderen.

Wat zijn kenmerken van de zorg en ondersteuning in het beeld 'De regisseur'?

Leidend principe

"Ik zorg zoveel mogelijk voor mezelf, met hulp van mantelzorgers en vrijwilligers. Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Mantelzorgers, vrijwilligers en mensen uit de wijk ondersteunen mij. Ik regel zelf wie mij met wat en wanneer helpt. Ik heb een sociaal netwerk opgebouwd. Als professionele hulp noodzakelijk is, krijg ik deze tijdelijk totdat mijn mantelzorgers, vrijwilligers of wijkgenoten deze taak over kunnen nemen."

- De oudere heeft zorg en ondersteuning nodig, die het informele netwerk kan verlenen.
- De oudere kan en wil zelf de benodigde zorg en ondersteuning regelen.
- Mantelzorgers en vrijwilligers verlenen zoveel mogelijk de benodigde zorg en ondersteuning.
- Professionele zorg wordt alleen (tijdelijk) ingezet, totdat het informele netwerk het kan overnemen.

Technologie

- De oudere kan omgaan met ondersteunende technologie en gebruikt deze om zo zelfstandig mogelijk te leven.
- De oudere gebruikt technologie om hulp te organiseren en in te roepen wanneer hij daar behoefte aan heeft.
- De oudere gebruikt technologie om mantelzorgers en professionals (op afstand) op de hoogte te houden van zijn gesteldheid.

Sociale vaardigheid

- De oudere weet een sociaal netwerk op te bouwen en te onderhouden.
- Mantelzorgers zijn erin getraind de oudere zo zelfstandig mogelijk te laten leven en hem daarin te ondersteunen.

Toegang tot zorg

- De oudere krijgt zonodig hulp van een ervaringskundige vrijwilliger bij het regelen van zorg en ondersteuning.
- De oudere regelt benodigde professionele zorg en ondersteuning via één (digitaal) loket.

Woonplek

- De oudere woont zelfstandig (in zijn eigen woning).
- De oudere woont in een hofje, met gelijkgestemden bij elkaar of met andere generaties die elkaar helpen.
- De oudere woont in een wijk met ontmoetingsplekken voor jong en oud.

Zelf betalen

- De oudere bepaalt zelf of hij zijn mantelzorger(s) of vrijwilligers een vergoeding betaalt.
- De oudere betaalt niets voor de tijdelijke inzet van professionals gedurende de eerste drie maanden.
- De oudere betaalt na drie maanden een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage voor professionele zorg.
- De oudere betaalt zelf voor zijn woning of verblijf.
- De oudere betaalt zelf voor aanpassingen aan zijn eigen woning.

Toekomstbeeld 'De verzorgde'

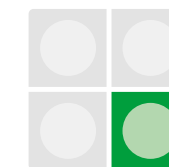
Wat is er nodig om meer ouderenzorg mogelijk te maken op basis van dit beeld vergeleken met de situatie in 2021?

- Meer woonzorgcentra en wooninitiatieven voor ouderen.
- Meer inzet van technologie die de oudere en de professionals ondersteunt.
- Meer inzet van professionals en cliëntondersteuners.

Wat zijn kenmerken van de zorg en ondersteuning in het beeld 'De verzorgde'?

Leidend principe

"Ik zorg zoveel mogelijk voor mezelf, met hulp van professionals. Ik kan me niet meer met alles alleen redden. Ik ben (grotendeels) afhankelijk van professionele zorg, omdat ik veel (complexe) zorg nodig heb. Met hulp van zorgprofessionals lukt het me nog wel om zelfstandig thuis te wonen. Ik regel zelf wie en wanneer mij de benodigde zorg verleent."

- De oudere heeft blijvend zorg nodig, die uitsluitend professionals kunnen bieden.
- De oudere kan en wil zelf de benodigde zorg en ondersteuning regelen.
- Professionals verlenen de benodigde zorg en ondersteuning.

Technologie

- De oudere kan omgaan met ondersteunende technologie en gebruikt deze om zo zelfstandig mogelijk te leven.
- De oudere gebruikt technologie om professionele hulp te organiseren en in te roepen wanneer dat nodig is.
- De oudere gebruikt technologie om mantelzorgers en professionals (op afstand) op de hoogte te houden van zijn gezondheid.

Sociale vaardigheid

- De oudere kan goed verwoorden wat hij wel en niet kan en waar hij professionele zorg bij nodig heeft.
- De oudere krijgt steun van zorgprofessionals die erin zijn getraind om hem zo zelfstandig mogelijk te laten leven.

Toegang tot zorg

- De oudere krijgt zonodig hulp van een professional of cliëntondersteuner om de juiste zorg en ondersteuning te regelen.
- De oudere regelt benodigde professionele zorg en ondersteuning via één (digitaal) loket.

Woonplek

- De oudere woont zelfstandig (in zijn eigen woning) met professionele zorg in de nabijheid.
- De oudere woont in een woonzorgcentrum, woonzorginitiatief of particuliere zorgvilla.

Zelf betalen

- De oudere betaalt een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage voor professionele zorg.
- De oudere betaalt zelf voor zijn woning of verblijf.
- De oudere betaalt zelf voor aanpassingen aan zijn eigen woning.

Toekomstbeeld 'De verpleegde'

Wat is er nodig om meer ouderenzorg mogelijk te maken op basis van dit beeld vergeleken met de situatie in 2021?

- Meer inzet van technologie die de professional en de oudere ondersteunt.
- Meer inzet van professionals.

Wat zijn kenmerken van de zorg en ondersteuning in het beeld 'De verpleegde'?

Leidend principe

*"Professionals regelen en verlenen mij gespecialiseerde zorg
Ik ben 24 uur per dag afhankelijk van professionele zorg en ondersteuning. Ik kan de zorg die ik nodig heb niet (meer) zelf regelen. Ook met hulp van mantelzorgers, vrijwilligers en professionals kan ik niet meer zelfstandig wonen. De zorg die ik nodig heb, is daarvoor te intensief of te complex."*

- De oudere is afhankelijk van professionele zorg en kan dit niet zelf regelen.
- Professionals regelen en verlenen noodzakelijke zorg en ondersteuning.
- Mantelzorgers en vrijwilligers helpen mee waar dat kan.

Technologie

- Professionals gebruiken technologie om de zorg aan te laten sluiten bij het leven van de oudere.
- Professionals gebruiken technologie die het verlenen van zorg makkelijker voor hen maakt.

Sociale vaardigheid

- Professionals zijn getraind om de zorg af te stemmen op de behoefte van de oudere.
- Professionals zijn getraind om de oudere te laten doen wat hij (en zijn mantelzorgers) nog zelf kan.

Toegang tot zorg

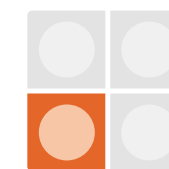
- Professionals zorgen ervoor dat de oudere de indicatie krijgt die nodig is voor passende zorg.
- Professionals coördineren de verschillende zorg en regelen dat de oudere deze op tijd krijgt.

Woonplek

- De oudere woont in een verpleeghuis.

Zelf betalen

- De oudere betaalt een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage voor de zorg.
- De oudere betaalt voor de inzet van (extra) professionele zorg, die buiten het aangeboden 'pakket ouderenzorg' valt.
- De oudere betaalt zelf voor zijn verblijf.

Voorstellen voor acties

Wat moet er veranderen ten opzichte van 2021 om goede ouderenzorg te realiseren in de vier Toekomstbeelden en welke acties horen daarbij?

Meer inzet van mantelzorgers en vrijwilligers			
Alle jongeren vervullen hun maatschappelijke dienstplicht volledig in de informele zorg.	○	○	
Mantelzorgers krijgen bij aanvang vergelijkbare steun van de overheid als jonge ouders, zoals met een consultatiebureau en een 'blijje doos'.	○	○	
Mantelzorgers en vrijwilligers krijgen belastingvoordeel van de overheid voor de verleende informele zorguren.	○	○	
(Mantel)zorgorganisaties en overheid stimuleren dat het hebben van een mantelzorgcarrière 'cool' is.	○	○	
Alle leerlingen van het voortgezet onderwijs zijn 'maatje' van een oudere (die niet familie van ze is).		○	
Alle mensen zonder fulltime betaalde baan of mantelzorgtaken, verlenen informele zorg die past bij hun kwaliteiten.		○	
Alle ouderen registreren verplicht hun sociale netwerk in een app zodat bij calamiteiten het wijkteam weet wie te benaderen.		○	
Woningcorporaties en gemeenten geven jongeren huurverlaging als zij structureel informele zorg verlenen.		○	
Meer inzet van professionals en cliëntondersteuners			
Zorgprofessionals leveren alleen nog intensieve en complexe zorg en kunnen zo meer ouderen helpen.		○	○
Zorgprofessionals in verpleeghuizen krijgen steun van 'getrainde' mantelzorgers en vrijwilligers met meer bevoegdheden.			○
Alle jongeren vervullen hun maatschappelijke dienstplicht volledig in een verpleeghuis.			○
Alle instellingen zetten flexibel werkende 'travelling nurses' in die inspringen daar waar dit het hardste nodig is.			○
Meer inzet van technologie die de oudere en mantelzorgers ondersteunt			
(Mantel)zorgorganisaties maken gezamenlijk één website met gratis, laagdrempelige en betrouwbare apps voor mantelzorgers.	○		
Zorginkopers vergoeden technologie die mantelzorgers in staat stelt op afstand te checken of het goed gaat met de oudere.	○		
Gemeenten monitoren met kunstmatige intelligentie of de mantelzorger overbelast raakt en respijtzorg nodig heeft.	○		
Zorgpartijen organiseren hackatons om laagdrempelige technologie te ontwikkelen die aansluit bij behoeften van ouderen.		○	○
Zorginkopers stimuleren techbedrijven toepassingen te ontwikkelen die zorgtaken thuis overnemen.			○
Zorginkopers betalen zorgaanbieders een hogere vergoeding als zij bewezen nieuwe technologie gebruiken.		○	○

Bij elk Toekomstbeeld voor ouderenzorg is beschreven wat er voor nodig is vergeleken met 2021. Meer mantelzorg, meer slimme technologie, meer personeel, meer training, et cetera. Maar hoe dan? En wat, als er niet voldoende personeel of mantelzorgers zijn? Hieronder doen we een aantal voorstellen om de beelden voor ouderenzorg in

2030 dichterbij te brengen. Deze voorstellen kunnen partijen in de ouderenzorg helpen nadenken over de toekomst. Van zorgaanbieders en zorginkopers, ouderen en mantelzorgers (in spe) tot beleidsmakers, technologieontwikkelaars, onderwijsaanbieders, politici, woningbouwcorporaties en wie al niet meer.

Meer training en begeleiding van de oudere bij het gebruik van technologie			
Elke wijk heeft vrijwilligers die ouderen leren omgaan met nieuwe technologie die de oudere thuis ondersteunt.		○	○
In elk wijkcentrum bieden sociaal werkers, samen met vrijwilligers, cursussen aan ouderen over gezond leven, zelfredzaamheid en omgaan met technologie.	○	○	○
Eenvoudiger regelgeving voor het aanvragen van zorg door mantelzorgers			
Gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren bieden op één website eenduidige en begrijpelijke informatie aan over zorg en ondersteuning.	○	○	○
Mantelzorgers krijgen een vaste (virtuele) coach, die de weg wijst bij vragen over regelgeving over zorg en ondersteuning (ongeacht uit welke wet).	○		
Zorginkopers helpen ouderen en mantelzorgers met al hun vragen vanuit het één loket-principe en verwijzen hen niet door.	○	○	
Meer aandacht voor het hebben van een sociaal netwerk door ouderen			
Elk wijkcentrum organiseert ontmoetingsdagen waarbij vrijwilligers ouderen helpen nieuwe contacten te leggen.		○	
Sociaal werkers geven samen met vrijwilligers training aan ouderen hoe ze contacten kunnen opbouwen en hulp kunnen vragen.	○	○	
Meer levensloopbestendige woningen en woonvormen geschikt voor ouderen			
Mantelzorgers krijgen via één loket van de gemeente hulp bij het realiseren van mantelzorgwoningen.	○		
De overheid stimuleert en beloont elke vorm van samenwonen tussen mantelzorgers en ouderen.	○		
Gemeenten richten nieuwe wijken zo in dat verschillende generaties er kunnen wonen en samenleven.		○	
Projectontwikkelaars maken in nieuwe woningen mogelijk dat domotica eenvoudig in te passen zijn.	○	○	○
Alle gemeenten maken een haalbare woonzorgvisie specifiek gericht op ouderen en realiseren deze.	○	○	○
In alle gemeenten helpt een aanjaagteam wooninitiatieven voor en door ouderen te realiseren.		○	○
Het Rijk beloont gemeenten financieel, als zij goede resultaten boeken met het realiseren van wooninitiatieven door ouderen zelf.		○	○

- De ondersteunde
- De regisseur
- De verzorgde
- De verpleegde

Hoe zijn de toekomstbeelden tot stand gekomen?

“Kom tot vernieuwende ideeën voor de ouderenzorg in 2030 vanuit het perspectief van ouderen. En laat zien wat hiervoor nodig is, bovenop wat er afgelopen jaren al gezegd en bedacht is”. Zo luidt in het kort de vraag van VGZ waar dit boekje antwoord op geeft.

Om tot vernieuwing te komen moet eerst helder zijn hoe de ouderenzorg in Nederland ervoor staat en wat er op ons afkomt. **Stap 1** in dit proces was dan ook het in kaart brengen van relevante trends en factoren over de ouderenzorg in 2030. Hoe zien de demografische ontwikkelingen eruit, wat zijn de ontwikkelingen op de woningmarkt, hoeveel zorgverleners zijn er, hoe ziet de inzet van technologie eruit, hoeveel mensen leveren informele zorg en hoe ontwikkelen de zorguitgaven zich? En, wat kunnen we leren van het buitenland? We putten hiervoor uit tal van onderzoeksrapporten en spraken met experts. De antwoorden op deze en andere vragen hebben we gebundeld tot een helder

en compact overzicht van trends en factoren. Speciaal voor dit project stelden we een Denktank Toekomstbeelden Ouderenzorg samen, met experts van buiten én experts van VGZ. Hun namen staan op pagina 22. Met de denktank kwamen we drie keer (online) bijeen. Ter voorbereiding ontving de denktank het overzicht met trends en factoren.

Stap 2 bestond uit het nadenken over de vraag, hoe goede ouderenzorg er in 2030 uit moet zien. Hiervoor kwam de denktank in een denksessie bijeen. We vroegen de denktank expliciet om de gewenste ouderenzorg te beschrijven voor alle ouderen in 2030 en zich hierbij niet te laten hinderen door praktische obstakels anno 2021. Al snel werd duidelijk dat het ideaalbeeld van ouder worden – zoals oud worden in een pittoreske omgeving, bij ondergaande zon, met een drankje in de hand en in de aanwezigheid van geliefden – niet voor iedereen zal zijn weggelegd. Neem alleen al (verwachte) toename van eenzaamheid, ouderen met (meerdere) chronische ziekten en het groeiend aantal ouderen met dementie. Het is helder dat er altijd een groep zal zijn die meer nodig heeft, dan het bankje in de ondergaande zon.

Aan de hand van de gedachten en discussies van de denktank hebben we vervolgens in **stap 3** met een denkmodel gewerkt, dat zich goed leent voor het nadenken over scenario's. Dit model maakt gebruik van cruciale elementen die in de analysefase zijn verzameld. Voor het nadenken over goede ouderenzorg in 2030 identificeerden we deze twee vragen:

- Wat regelt de oudere zelf?
- Wie geeft ondersteuning en/of zorg?

Aan de uiteinden van de assen plaatsten we de meest extreme maar wel realistische antwoorden. Bij vraag 1 zijn dit: De oudere regelt zelf alles, de oudere regelt zelf niets. Bij vraag 2: Mantelzorgers en vrijwilligers geven alle ondersteuning en/of zorg, professionals geven alle ondersteuning en/of zorg. Hierdoor ontstaat een spannend denkmodel met vier – onderling duidelijk verschillende – Toekomstbeelden. Aan de denktankleden vroegen we vervolgens de beelden in te kleuren. En wel zo, dat er voor alle ouderen een plek in het model is. De vier Toekomstbeelden zijn om deze reden geen afzonderlijke scenario's. Ze zullen naast elkaar bestaan. Hoeveel ouderen zich in 2030 in welk Toekomstbeeld zullen bevinden, hangt af van hun persoonlijke omstandigheden en van maatschappelijke en politieke keuzes.

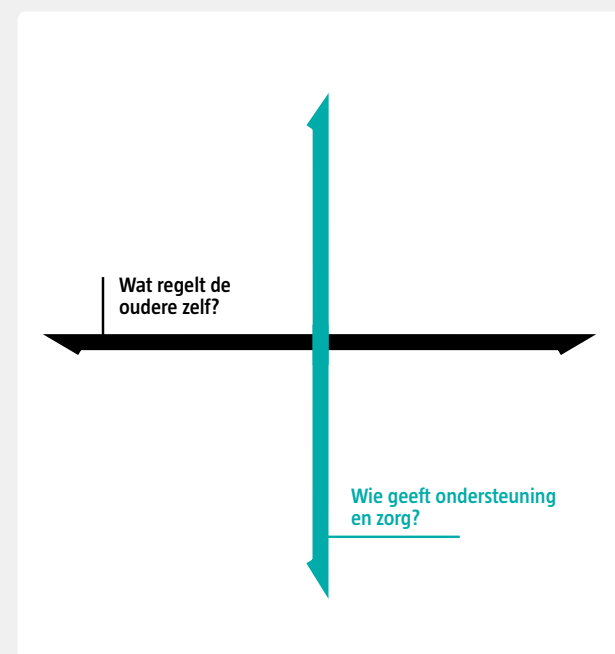
In **stap 4** vroegen we de denktankleden de vier Toekomstbeelden in te kleuren. Wie is de oudere in dit beeld, omschreven in een paar zinnen? Wat zijn per beeld de kenmerken van de zorg en ondersteuning die de oudere krijgt? Wat is er vergeleken met 2021 nodig om goede ouderenzorg binnen dit beeld te realiseren? Met als klapstuk: Hoe gaan we dit realiseren?

Bij deze laatste vraag was de uitnodiging aan de denktankleden om nieuwe radicale acties te verzinnen, aanvullend op bestaande acties en maatregelen. Waarom radicaal? Om de overheid, zorgaanbieders, zorginkopers, ouderen en andere partijen concrete handvatten te bieden voor vernieuwende initiatieven. Want dat is nodig om in 2030 goede ouderenzorg, die past bij wat ouderen zelf kunnen en willen en die rekening houdt met de grote maatschappelijke opgaven, te realiseren. We danken alle deelnemers aan de denktank voor hun enthousiaste bijdrage en de levendige discussies.

Gertrude van Driesten en
Kees Wessels
De Argumentenfabriek

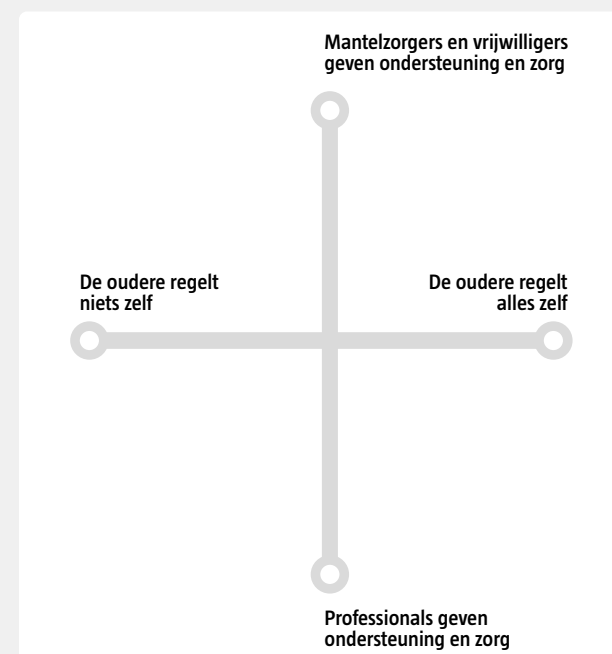
Hoe hebben we het scenario-denkmodel ingevuld voor het nadenken over goede ouderenzorg in 2030?

De assen

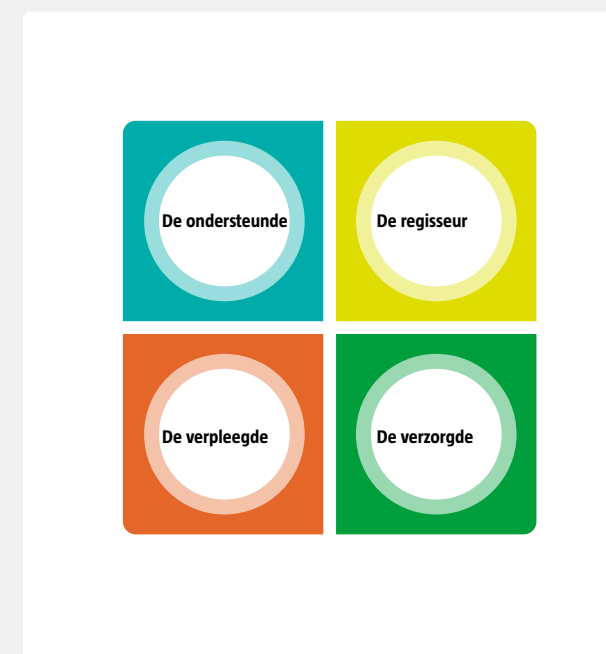
Denkmodel toekomstbeelden ouderenzorg

De uiteindes van de assen

Toekomstbeelden ouderenzorg 2030

De toekomstbeelden

Hoe zijn de toekomstbeelden tot stand gekomen?

Tot slot

VGZ heeft ons uitgenodigd om met frisse en vernieuwende ideeën te komen over de ouderenzorg in 2030. Wij hebben daar volmondig en met plezier 'ja' op gezegd. We hopen dat de vier Toekomstbeelden en onze voorstellen voor acties overal in Nederland benut worden voor visievorming en concrete uitwerking. We zijn benieuwd naar het vervolg.

De denktank

Atie Schipaanboord, *Coördinator public affairs ANBO*

Brenda Klos, *Zelfstandig adviseur gezondheidszorg*

Els de Boer, *Strategisch adviseur Het Gasthuis*

Esther Hendriks, *Manager beleid en innovatie langdurige zorg VGZ*

Hans Arnold, *Eigenaar JAIN projects*

Jesse Vermeegen, *Innovatiemanager VGZ*

José van Lent, *Senior communicatieadviseur VGZ*

José van Vliet, *Interim bestuurder en adviseur*

Karin Heezen, *Strategisch beleidsontwikkelaar VGZ*

Liesbeth Hoogendijk, *Directeur-bestuurder Mantelzorg NL*

Lizan Trommelen, *Senior zorginkoper VGZ*

Luc Kenter, *Voorzitter Raad van bestuur Thebe*

Nicole Faassen, *Klantadviseur langdurige zorg VGZ*

Paul Clabbers, *Ledenraad VGZ*

Roel Jutten, *Directeur-bestuurder Het Gasthuis*

Wim van Hest, *Koepel zorgcoöperaties Zuid Nederland*

